

A Hitlerjugend árnyékában ^[1]

Birodalmi német gyermekek keresztényellenes atrocitásai Magyarországon 1942-ben

„Már hónapok óta itt élnek közöttünk azok az úgynevezett „Hitler-ifjak”, akik Németországból jöttek ide, és élvezik vendégszeretetünket. - Mi természetesen a legnagyobb szívéllyel fogadtuk őket és azt a keveset, amit a mai nehéz megélhetési viszonyok között összegyűjthettünk úgy élelmiszerekben, mint ruházatban, testvériesen megosztottuk velük. - De mi önfeláldozásunkért a jutalom? Ezek az ifjak, a fiúk éppen úgy, mint a leányok, titokban összebújnak a mi gyermekeinkkel és megfertőzik a lelküket, hogy az ő úgynevezett nemzetiszocialista tanaiknak megnyerjék.”

Bevezető

1940. augusztus 30-án nemcsak az Észak-Erdélyt és Székelyföldet olasz és német döntőbíráskodással Magyarországhoz csatoló második bécsi döntés született meg, hanem az ún. magyar-német népcsoportegyezményt is aláírták a Belvedere-kastélyban. A megállapodás birodalmi érdekek mentén rendezte a magyarországi németiség kizárólagos képviselőjének kérdését. Míg 1924-ben, a magyar kormány bábáskodásával jött létre a hazai németek nyelvi, kulturális és oktatási jogaiért küzdő, a két világháború közötti kabinetekkel számos konfliktust felvállaló, de a magyar állam iránt alapvetően lojális, *Bleyer Jakab* és *Gratz Gusztáv* nevével fémjelzett *Magyarországi Német Népművelődési Egyesület* (MNNE), addig az alig másfél évtizeddel később alakult Volksbund der Deutschen in Ungarn (Magyarországi Németek Népi Szövetsége, VDU) már Berlin árnyékában, a nemzetiszocialista eszmék fogságában vergődött, önmagát tekintve a magyar asszimilációs politika egyedüli alternatívájának. Az 1940-es bécsi egyezmény értelmében a Volksbund vált a hazai németiség egyetlen, a magyar kormány által elismert legitim szervezetévé: az egyesület teljes szervezkedési szabadságot kapott, beleértve a nemzetiszocialista ideológia széleskörű terjesztését is. A revíziós döntések és az 1941 tavaszi, további területi visszacsatolások révén jelentősen megnőtt - 480 ezerről közel 720 ezer főre - a magyarországi németek létszáma. Így - különösen a népi öntudattal rendelkező, jól szervezett bácskai németiség és az észak-erdélyi szászság révén - megerősödött a Volksbund szervezeti háttere, rajta keresztül pedig a német kormány országra gyakorolt nyomása is. Ennek egyik jele - a Szovjetunió elleni háborúban való magyar részvétel mellett - az 1942 tavaszától legalizált Waffen SS toborzás volt, amely lehetővé tette a hazai németiség fokozott bevonását a háborús cselekményekbe.

A Volksbund hetilapja, a Deutscher Volksbote 1942. november 6-i számának képes tudósítása a birodalmi fiatalok hazautazásáról

Kállay Miklós

A már Kállay Miklós vezette kormány 1942 áprilisában engedélyezte a Volksbund ifjúsági szervezete, a Deutsche Jugend (DJ) működését, jóllehet a szervezetbe csak a Volksbund-tagok gyermekei léphettek be. A németországi bemutatkozó látogatásra készülő miniszterelnök a Volksbund-propaganda mérséklését remélte a DJ engedélyezéséért cserébe. A DJ felügyeletét - a Belügyminisztérium helyett - a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium gyakorolta, amely az ifjúsági szervezet leértékelését jelentette a kormány részéről. Néhány héttel az engedély kiadása után a 12 és 23 év közötti fiatalok katonai előképzését biztosító Levente Egyesület és a Deutsche Jugend megállapodást kötött, amelynek értelmében a jövőben a DJ önálló levente-egységet alkotott, leventeparancsnokaikat a Volksbund választotta ki. A DJ a képzésben nemzetiszocialista elveket vett figyelembe, így - a magyar szervezettől eltérően - a valláserkölcsi nevelés teljesen háttérbe szorult. Ugyanekkor került sor a népi németek munkaszolgálatának bevezetésére, amely a Volksbund közreműködésével gazdasági és szociális téren is csatornára állította a hazai németeket, és demonstrálta a térség németiségének egységfrontját és összefogását a háborús időszakban. Az intézkedés bevezetésére a magyar kormány kényszerű beleegyezésével került sor, így a Volksbund égisze alatt a fenti feladatokat koordináló „Haza gazdasági hadiszolgálata” (Wirtschaftlicher Kriegsdienst der Heimat, WKH) és a Német Népsegély (Deutsche Volkshilfe, DV) megalapítására is. A Volksbund célja - Berlin támogatásával és törekvéseinek megfelelően - gyakorlatilag a magyar kormány felé irányuló

kötődés lazítása és a birodalmi németiség, ill. a nemzetiszocialista állam iránti fokozottabb függés biztosítása volt, túlmutatva az 1940-es bécsi népcsoportegyezmény keretein is.

Német birodalmi gyermekek egy budaörsi vendéglátó családnál (magántulajdon)

Német birodalmi fiú a budaörsi Kőhegyen álló keresztnél (magántulajdon)

A szociális elköteleződést és a birodalomhoz való tartozást volt hivatott demonstrálni az az akció is, amelynek keretében a Kállay-kormány évente tízezer Németország északnyugati területein élő, angol bombatámadások által sújtott 10-14 éves gyermek magyarországi elhelyezését vállalta. Az intézkedés célja egyrészt a szoros német-magyar együttműködés demonstrálása volt, másrészt a Volksbund számára jó alkalmat kínált a nemzetiszocialista eszmék terjesztésére, azok körében is, akik nem voltak a szervezet tagjai. Az első csoportok 1942. május 7-én érkeztek Budapestre a Német Népsegély keretében működő, gyermekek vidéki üdültetésével foglalkozó szervezet, a „Kinderlandverschickung” (KLV) szervezésében. Ellátásukról a német állam gondoskodott, de pénzügyi támogatásukban szerepet vállalt a magyar kormány is. Bár a Kállay-kormány az ország területén elszigetelten, a Volksbund kikapcsolásával kívánta elhelyezni a fiatalokat, ám végül döntően az egyesület által kijelölt - dél-dunántúli, bácskai és Buda-környéki - németek lakta településeken kaptak ideiglenes lakóhelyet. A gyermekek - a hazai németek földrajzi elhelyezkedését figyelembe véve - viszonylag nagy létszámban (100-200 fő) kerültek egy-egy helységbe, ahová nevelőkkel, illetve nemzetiszocialista fiú- és lány szervezetek (Hitlerjugend, Bund Deutscher Mädel) vezetőivel érkeztek, tág teret nyitva ezáltal a náci eszmék terjesztésének. A fiatalok többségét falvakban és községekben családoknál ún. nevelőszülőknél („Pflegereltern”) helyezték el, egy részük pedig táborokban maradt. Ha a csoportok városokba érkeztek, mindig szabályos rendben, katonásan, zárt sorokban vonultak fel. A gyermekek részt vettek a települések mindennapi életében; különböző helyi sportversenyeken, rendezvényeken jelentek meg. Túl azon, hogy az üdültetési akció elsődleges szándéka a nemzetiszocialista elvek terjesztése volt, valamint a sajtóban megjelenő propaganda is ezt, a magyar állami kereteken túlmutató „nagy-német összetartozást” erősítette a birodalmi németek és a magyarországi német népcsoport testvériségének sugalmazásával, bizonyára voltak helyek, ahol - az ideológiai háttérrel nem elsődlegesnek tekintve - jó kapcsolat alakult ki a Németországból érkező fiatalok és a szállásadó családok gyermekei között. Egy korabeli újságicikk szerint 1944 nyaráig mintegy 28 ezer birodalmi német fiatal érkezett szervezett keretek között, hajóval vagy vonattal Magyarországra, turnusonként mintegy féléves időtartamra.

A Deutscher Volksbote 1943. január 29-i száma a birodalmi gyermekek magyarországi tartózkodásáról

A birodalmi gyermekek, és vezetőik a vendéglátó településeken számos alkalommal kerültek összefűzésbe az ott élő, zömében hívő katolikus német lakossággal. Akadt arra is példa, hogy a birodalmi városokból érkező fiatalok nem fogadták el a vendéglátó család paraszti életmódját. A nemzetiszocialista eszméken nevelődött németországi fiatalok Magyarországon is közömbösen, sőt gyakran ellenségesen viselkedtek a keresztény tanítással és a vallásos érzülettel szemben. Több helységben gúnyt űztek az egyházi szertartásokból, magatartásuk miatt olykor más községbe való átköltöztetésük is felmerült. A birodalmi német gyermekek viselkedését nem lehetett csodálni, hiszen hazájukban a kereszténység tagadása és az egyházellenesség az alapoktól kezdve beépült nevelésükbe, ez a tény pedig jól érzékeltette a német egyházak fokozatos térszerzését és a náci ideológia totalitását. A küzdelem részeként a német állam az Apostoli Szentszékkel 1933-ban kötött konkordátumot folyamatosan megszegte, mire válaszul XI. Pius pápa 1937 tavaszán kiadta a nemzetiszocializmust, ill. a fajelméletet élesen elítélő „Mit brennender Sorge” kezdetű enciklikáját, amelyben nyíltan elítélte a nemzetiszocialista fajelméletet, valamint újpogányságot, és óva intette a fiatalságot az ateizmustól, a keresztény életvitel elhanyagolásától. A német evangélikus egyház nem volt egységes a hatalommal való együttműködés kérdésében, de lelkeszeinek és elöljáróinak többsége - szemben a Ludwig Müller birodalmi püspök által létrehozott, Hitlerrel kooperáló mozgalommal (Deutsche Christen) - az ún. Hitvalló Egyház keretében elutasította a nemzetiszocializmust, ezért egyre inkább az illegálisba kényszerült.

Német ifjak Magyarországon

Magyar Világhíradó 954. 1942. június

[2]

A magyar katolikus egyházi vezetés - Rómához hasonlóan - elutasította a nemzetiszocialista eszmék terjedését, ugyanakkor már a birodalmi gyermekek üdültetési akcióját megelőző időszakban, a Volksbund 1938 óta tartó fokozatos térnyerésétől kezdve aggódva tekintett a vallás- és egyházellenes tendenciákra. A klérus - a vidéki papság visszajelzései alapján - a kormány interveniálását kérte egy-egy helyi vagy országossá terebélyesedett konfliktus kapcsán, amikor a híveket, illetve az egyház tekintélyét, alapvető működését veszélyeztető események történtek. A gyakorlatilag egyre inkább Berlin kinyújtott karjaként működő Volksbunddal az egyház nem minden esetben tudott hatékonyan szembeszállni, jóllehet ha jelentősen megkésve és kis hatékonysággal, de kísérletet tett a szervezet alternatívájaként fellépő hazai német mozgalmak támogatására (pl. MNNE 1938 utáni működtetésének tervei, Hűségmozgalom), a németajkú hívek védelmére. Az egyház konfliktuskezelése a Volksbunddal nagyban függött a magyar kormány mozgásterétől, az aktuális kül- és belpolitikai szituációtól, valamint helyi szinten az adott település társadalmi-politikai viszonyaitól is. Nyilvánvaló, hogy a katolikus főpapság nem volt abban a helyzetben, hogy - különösen a második világháború idején - érdemben befolyásolja a politikai történéseket, ám ha a klérus a két világháború közötti időszakban a német kisebbség jogos kulturális, oktatási és nyelvi igényei iránt nagyobb fogékonyságot tanúsít, akkor integráns szerepet játszhatott volna a kisebbségpolitika alakításában.

A Volksbund napilapja, a Deutsche Zeitung 1944. június 16-i írása

a birodalmi gyermekek magyarországi üdüléséről

Serédi Jusztinián

Az alábbi dokumentum Budapest környéki lakosok nevében íródott Serédi Jusztinián bíboros, hercegprímás, esztergomi érsek (1927-1945) részére a Magyarországon üdülő német fiatalok atrocitásai ügyében. A panaszosok levelét az érsek Kállay Miklós miniszterelnöknek továbbította a kilengések leállítását kérve, aki intézkedett az ügyben. A magyar világháborús szerepvállalás ezen aktív időszakában nem állhatott Berlin érdekében a hasonló konfliktusok eszkalálódása, a magyar kormány nehezítése, ezért is intézkedtek gyorsan a kérdésben.

A közölt források az esztergomi Prímási Levéltár Serédi Jusztinián érsekségének egyházkormányzati iratanyagából valók.

Források

1. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei lakosok levele a birodalmi német fiatalok ügyében Serédi Jusztinián bíboros, hercegprímás, esztergomi érsekhez

Tárgy: Hitler ifjak ellen panasz

Budapest, 1942. augusztus 16.

Eminenciás Urunk!

Eddig azt hittük, hogy kötelességet vélünk Eminenciáddal szemben teljesíteni, ha - hallgatunk. Azt gondoltuk ugyanis, hogy azt a fájdalmat, amelyet mi érzünk, ne vigyük ki a nagy nyilvánosság és elsősorban Eminenciád színe elé, mert ha talán nem beszélünk róla, akkor nem adunk tápot a hamu alatt lobogó paráznak, hogy újra és újra lángot kapjon. - De Eminenciádnak tegnapi hatalmas szózata a csábításról és a csábítókról egyenesen kötelességünké teszi, hogy fájdalomunkkal Eminenciád magas színe elé jöjjünk, és rámutassunk azokra a lelketlen csábítókra, akik visszaélve a mi hagyományos magyar vendégszeretetünkkel, a legmértelmezőbb csábítást végzik katolikus vallásunk és katolikus egyházunk Vezetői ellen. - Már hónapok óta itt élnek közöttünk azok az úgynevezett „Hitler-ifjak”, akik Németországból jöttek ide, és élvezik vendégszeretetünket. - Mi természetesen a legnagyobb szívéllyességgel fogadtuk őket és azt a keveset, amit a mai nehéz megélhetési viszonyok között összegyűjthettünk úgy élelmiszerekben, mint ruházatban, testvériesen megosztottuk velük. - De mi önfeláldozásunkért a jutalom? Ezek az ifjak, a fiúk épen úgy, mint a leányok, titokban összebújnak a mi gyermekeinkkel és megfertőzik a lelküket, hogy az ő úgynevezett nemzetiszocialista tanáiknak megnyerjék. - Eleinte csak titokban, de most már széltében-hosszában éneklük ezt a dalt:

„Wir wollen nicht katholisch sein, weil Jesu war ein Judenschwein.”

Amikor ennek a megszegényítő dalnak az éneklését kikértük, akkor a szemünkbe nevettek, és elkezdték nekünk is magyarázni, hogy ők új vallást fognak csinálni, amelyben Jézusnak, ennek a „Judenschwein”-nek semmi helye sem lesz. - Azután leírhatatlan kifejezések között a legbecstelenebb rágalommal illették a katolikus papságot, amelyet az egész világon ki fognak irtani, mintahogyan azt már nemcsak Németországban, hanem az eddig általuk meghódított országokban is mindenütt megtették. - Elmondották nekünk, hogy ezekben az országokban hány katolikus papot, katolikus barátot öltek meg, és zártak be internáló táborokba. Hogy hány szerzetesrendnek vették el birtokait, kolostorait, hány apácát kergettek el és becstelenítettek meg. - Nevetve mesélik, hogy nekik nemcsak a püspökök nem imponálnak, akiket egymás után fosztanak meg diplomáiktól és internálnak, hanem magát a Szentatyát se veszik semmibe, aki - szerintük - a zsidókkal lepaktált, ahogy azt szó szerint mondták.

Mi itt eddig zavartalanul éltünk, Eminenciás Urunk, a magunk szerény körünkben hithű katolikus életünket, és neveltük évszázadokon keresztül a szent Keresztiségben gyermekeinket. - És most ránk szabadítottak egy tőlünk teljesen idegen gondolkozást, amely a vendégszeretet álarca alatt az Eminenciád által megbélyegzett alattomos csábítással el akarja tőlünk gyermekeink szívét rabolni és ezeket vallásunktól el akarja tántorítani. - Mi, egyszerű falusi emberek, nem politizálunk, - nekünk egyetlen napi gondunk a kenyér megszerzése. - Hogy miért harcolunk most és milyen sors vár reánk és sokat szenvedett országunkra, azt mi a mi egyszerű „paraszi” eszünkkel nem tudjuk, de nem is akarjuk felfogni, de *egyben* nem engedünk, még pedig abban, hogy idejövő idegenek elrabolják tőlünk egyetlen kincsünket: a vallásunkat, amelyben születünk, és amelyben meg is akarunk halni.

Mi nem tudjuk szavunkat ezek ellen a csábító ellen felemleni. - De Eminenciád szava messze ér, és meghallják ennek az országnak minden zugában a hitűkhöz ragaszkodó katolikusok. - Úgy hallottuk, hogy a németektől megszállt országokban a katolikus egyházfejedelmek tiltakoztak már az ifjúságnak e megmértelvezése és a katolikus vallást üldöző „nemzetiszocializmus” ellen, és nemcsak pásztorlevelekkel, hanem a szószékről is kikeltek hitünk e megsűfölni ellen. - Kérve kérjük Eminenciádat, óvja meg gyermekeink lelkét a csábításnak e leggonoszabb formája ellen, nehogy azt keljen megérnünk, hogy öregkorunkban megtagadjanak bennünket a gyermekeink, és kigúnyolják azt a szent hitet, amelyet apáinktól örököltünk és amelyet semmi árért és semmi csábításért nem fogunk elhagyni.

Legalázatosabban bocsánatot kérünk, hogy Eminenciád kegyes szívét ilyen fájdalmas panasszal nehezítettük, de itt tenni kell valamit, még mielőtt egészen fel nem égetik felettünk a házat és meg nem rabolnak hitünk gyakorlatától.

Eminenciádnak vagyunk legalázatosabb kézcsoókkal:

„Laudetur Jesus Christus”

a pestkörnyéki falvak lakossága nevében

Szirák János

Jelzet: PLE 728/1943-6808/1942. (Prímási Levéltár Esztergom - Egyházkormányzati iratok)

2. Serédi Jusztinián esztergomi érsek levele Kállay Miklós miniszterelnöknek

N[agy]m[éltóságú] Kállay Miklós m. kir. miniszterelnök

A magyar állam törvényei a legszigorúbban örködnek azon, hogy a bevett vallások tanítása és papsága a legnagyobb tiszteletben tartassék; a káromlás ellen is szigorú rendszabályok hozattak.

Legyen szabad ezzel kapcsolatban egy hozzám érkezett panaszt másolatban szó szerint közölnöm.

E sorokból kitűnik, hogy vendégként befogadott idegenek semmibe se veszik az ország törvényeit és belegázolnak a magyar állampolgárok legszentebb érzelmeibe.

Kérem ezért Excellenciádat, méltóztassék közismert álláspontjánál fogva is ez ügyben a magyar katolicizmusnak védelmet nyújtani, és a jelzett vagy ahhoz hasonló inzultusoknak és próbálkozásoknak egyszer s mindenkorra végét vetni.

Esz. VIII. 26. hgpr.

Elintézve Ny. IX. 30.

Jelzet: PLE 728/1943-6808/1942. (Prímási Levéltár Esztergom - Egyházkormányzati iratok)

3. Kállay Miklós miniszterelnök válaszelevele Serédi Jusztinián esztergomi érseknek

Főmagasságú és Főtisztelendő dr. SERÉDI JUSZTINIÁN bíboros, m. kir. titkos tanácsos, esztergomi érsek úrnak, Magyarország Hercegrímásának, *ESZTERGOM*.

Hiv. szám: 6808/1942.

25.035

M.E.II.1942.

Főmagasságú és Főtisztelendő Bíboros Hercegrímás Úr!

A hazánkban üdülő birodalmi német gyermekek megütökést keltő magatartásával foglalkozó nagybecsű soraira hivatkozással, van szerencsém közölni, hogy az ügyben haladéktalanul szigorú vizsgálatot rendeltem el, amelynek során megállapítást nyert, hogy a birodalmi német gyermekek részéről több irányban történtek a magyarországi közfelfogással össze nem egyeztethető kijelentések. Ezek megszüntetése végett hatóságaink és az illetékes német birodalmi szerv útján azonnal intézkedtem. Ennek eredményeképpen tudomásom szerint az illetékes német birodalmi szerv által is határozottan elítélt kilengések megszűntek és újabban a gyermekek vezetői nagyobb gondot fordítanak arra, hogy a gyermekek a községek lakosságának vallásos érzületét sértő magatartást ne tanúsítsanak. Feltehető, hogy az említett intézkedéssel függ össze az is, hogy a gyermekek vezetői újabban számos községben megengedték a gyermekeknek az istentiszteletek látogatását is.

Tekintettel arra, hogy az Eminenciád nagybecsű soraiban kifejezett szempontokra a magam részéről is különös súlyt helyezek, van szerencsém arra kérni, hogy amennyiben a hazánkban üdülő birodalmi német gyermekek magatartásával kapcsolatban újabban is elítélendő momentumok jutnának Eminenciád tudomására, azokat velem közölni méltóztassék.

Fogadja Eminenciád kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budapest, 1943. évi január hó 20.

Kállay Miklós

Jelzet: PLE 728/1943 (Prímási Levéltár Esztergom - Egyházkormányzati iratok)

4. Serédi Jusztinián esztergomi érsek levele Kállay Miklós miniszterelnöknek

Nagyméltóságú Kállay Miklós ~~nagybocconi Nagy Vilmos m. kir. honvédelmi miniszter~~

Budapest I. Szent György tér

Megnyugvással vettem tudomásul Excellenciádnak az ittlévő birodalmi német ún. „Hitler ifjak” elleni panasz ügyében tett intézkedéséről szóló szíves sorait. Hálás köszönetet mondok értük Nagyméltóságodnak. Ha a jövőben hasonló panaszról szereznék tudomást, bátor leszek újra Excellenciádhoz fordulni.

Fogadja

E. 1943. január 25.

hercegprímás

Jelzet: PLE 728/1943 (Prímási Levéltár Esztergom - Egyházkormányzati iratok)

Címkék:

[1942](#) ^[3]

[magyar-német kapcsolatok](#) ^[4]

[Serédi Jusztinián](#) ^[5]

[Kállay Miklós](#) ^[6]

[kisebbség](#) ^[7]

[egyház történet](#) ^[8]

[Volksbund](#) ^[9]

[Magyarországi Német Népművelődési Egyesület](#) ^[10]

[Hitlerjugend](#) ^[11]

[ifjúsági szervezetek](#) ^[12]

[Bleyer Jakab](#) ^[13]

[Hűségmozgalom](#) ^[14]

[XI. Pius](#) ^[15]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/a_hitlerjugend_arnyekaban.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/a_hitlerjugend_arnyekaban.html

[2] <http://filmhirdok.nava.hu/watch.php?id=4659#>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1942>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-nemet-kapcsolatok>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/seredi-jusztinian>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kallay-miklos>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kisebbsseg>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egyhaztortenet>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/volksbund>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyarorszag-i-nemet-nepmuvelodesi-egyesulet>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hitlerjugend>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ifjúsági-szervezetek>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bleyer-jakab>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/husegmozgalom>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/xi-pius>